

УДК 336.71

Зоря О.П.¹, Гаврик О.М.²

¹ канд. соц. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студентка БТЕ-0514 НУ«Запорізька політехніка»

ПРОВЕДЕННЯ МІЖБАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Система електронних платежів Національного банку України є державною платіжною системою, яка створена з метою проведення міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті через рахунки учасників СЕП, та орієнтована на фінансову стабільність в Україні.

Базовим законом, що визначає поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій, а також загальні засади функціонування платіжних систем в Україні є Закон України «Про платіжні послуги», яким СЕП визначено державною системою міжбанківських розрахунків, а Національний банк України – оператором платіжної системи та розрахунковим банком СЕП. Порядок функціонування СЕП визначається Національним банком України.

Організаційна структура СЕП складається з:

- 1) Оператора СЕП;
- 2) центру оброблення СЕП;
- 3) розрахункового банку;
- 4) учасників СЕП.

СЕП забезпечує функціонування СЕП у цілодобовому режимі 24/7 з датою поточного календарного дня відповідно до Технологічного регламенту роботи СЕП.

СЕП здійснює оброблення фінансових повідомлень і виконання платіжних інструкцій, що містяться в платіжних повідомленнях, у порядку їх надходження до СЕП.

СЕП на запит учасника СЕП надає інформацію щодо поточного стану його технічних рахунків та здійснених операцій за ними. СЕП не веде своїми засобами черг платіжних інструкцій, не виконаних через недостатність коштів на технічному рахунку учасника СЕП.

СЕП надає учасникам СЕП інформацію про стан їх технічних рахунків з визначеною періодичністю кілька разів на день, а також перелік усіх платіжних повідомлень, що оброблялися ними протягом цього періоду.

СЕП зберігає інформацію, отриману від учасника СЕП про статус виконання платіжної операції СЕП в його системі автоматизації та в системі автоматизації небанківського надавача платіжних послуг, який виконує 10 платіжні операції через розрахунковий рахунок, відкритий в цього учасника СЕП. СЕП надає інформацію учасникам і користувачам трекінг-сервісу платіжних операцій СЕП про статус виконання платіжної операції СЕП на запит, здійснений засобами трекінг-сервісу платіжних операцій СЕП.

Механізми контролю і заходи щодо управління, мінімізації та усунення наслідків впливу ризиків, які притаманні СЕП, визначаються Оператором СЕП.

Оператор СЕП забезпечує:

- 1) аналіз ризиків, які виникають у діяльності СЕП та які можуть призвести до виникнення ризиків у діяльності інших осіб, у тому числі учасників СЕП;
- 2) виявлення внутрішніх та зовнішніх загроз, що можуть спричинити виникнення ризиків у платіжній системі, та їх джерела.

СЕП забезпечує високий рівень безпеки і надійності переказу коштів між банками. СЕП обслуговує понад 99% міжбанківських платежів у державі, тому вона визнана системно важливою платіжною системою України. СЕП належить до системи валових розрахунків у режимі реального часу (за міжнародною класифікацією – RTGS). 1 квітня 2023 року запрацювало нове покоління СЕП (СЕП-4) на базі міжнародного стандарту ISO20022. Відтепер СЕП працює 24/7 що передбачає цілодобове виконання міжбанківських платіжних операцій без призупинення роботи системи та миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня.

Учасниками СЕП є Національний банк, банки України та Державна казначейська служба України.

У середньому за добу СЕП обробляє 1,5 млн платежів на суму близько 778 млрд грн. Проте потенціал СЕП значно більший – запас пропускної спроможності СЕП дозволяє щоденно обробити практично у 10 разів більше документів, ніж теперішні обсяги.

З 01 грудня 2024 року Національний банк здійснив перехід на нову версію СЕП-4.1, в якій реалізована функціональність миттєвого кредитового переказу СЕП.

Функціональність миттєвого переказу СЕП надає змогу надавачам платіжних послуг протягом 10 секунд здійснювати переказ коштів від платника до отримувача, що забезпечує надійний, швидкий і якісний сервіс для користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Правила системи електронних платежів Національного банку України, затверджені постановою Правління НБУ від 26.11.2024 № 24. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Rules_13072017_1_SEP